

Nyhetsbrev

for Egmont sorgsenter ved Senter for Krisepsykologi

SORGSENTERET

Et år har passert etter den norske terroren. Siden da har det blitt holdt tre samlinger a tre dager for etterlatte som mistet sine på Utøya (I tillegg har et tilpasset opplegg vært holdt for de som mistet sine etter bomben i regjeringskvartalet.) Sorgsenterets og SfKs medarbeidere har vært ansvarlig for det faglige opplegget for samlinger og deltatt i gjennomføring for Utøya-etterlatte. Dette har vært en faglig stor utfordring fordi det er umulig å lage noen blåkopi av samlinger etter tidligere katastrofer. Til det er denne situasjonen alt for spesiell, ikke minst fordi etterlattets situasjon og sorg har blitt definert av gjennomføringen av rettssaken, ventingen på resultatet av denne, og det enorme medie-fokuset som denne tragedien har hatt fra dag en og gjennom hele året. Mange har derfor måtte sette sin sorg på venting. Det antas derfor at tomheten og tyngden i sorgen kan bli enda større utover i det andre året. Derfor er det forslag om en fjerde samling slik at likemannstøtten kan videreføres samtidig som de etterlatte får faglig støtte.

Det som har vært gledelig med samlingene som er avholdt er at de har blitt svært godt mottatt av de etterlatte, noe som avspeiles i en gradvis økende deltagelse for hver samling. På siste samling deltok 63 av 69 rammede Utøya-familier.

22. juli 2011 har medført at sorg har blitt satt på dagsorden i større grad enn tidligere. Media omtaler etterlattets sorg i stor grad og vi merker også at politikere er mer oppmerksomme på temaet. Sorgsenterets medarbeidere har blitt intervjuet av en rekke nyhetsmedia fra inn- og utland, og vi har gjort vårt beste for å spre mer kunnskap om sorg, sorgens virkninger og hva folk flest og fagfolk kan gjøre for å hjelpe.

Sorgsenteret har også gjennomført en serie på tre åpne og gratis kveldsforedrag i Oslo og Stavanger, og vil nå i høst gjennomføre disse i Tromsø og Trondheim.

Vårt nyopprettede nettsted www.sorggrupper.no har nå flere enn 250 registrerte sorggrupper. Vi håper at dere som leser dette kan registrere pågående sorggrupper og bidra til å spre informasjon som gjør at etterlatte lett kan finne frem til en gruppe for seg eller andre i familien om de ønsker det.

KONFERANSE OG KURS

2012

Sorgkonferanse

September 3-4, 2012

Bergen, Norge

Sett av datoene.

Karolinska institutet v/ Institutionen för onkologi/patologi og Senter for Krisepsykologi arrangerer felles konferanse om hvordan en sikrer god oppfølging av etterlatte.

Målgruppe: Personell som møter pårørende og etterlatte på sykehus eller etter et dødsfall har funnet sted

sorgsenter@krisepsyk.no

Vi ved sorgsenteret har arbeidet hardt for at aktivitetene kan videreføres ut over de tre årene som Egmontfondet har gitt støtte til (ut 2012). I april ble det undertegnet en intensjonsavtale med Helsedirektoratet i påvente av en mer endelig avtale om et kompetansesenter på krise- og sorgområdet. Det er enda et stykke frem men vi er nå nærmere en videreføring av dette viktige arbeidet.

NYHETER OM SORG

Her oppsummeres kort noen nye internasjonale sorgstudier.

Helseatferd etter foreldres død

Hamdan og medarbeidere (2012) har sett på helseisikoatferd blant en gruppe av ungdommer etter foreldres død. Med helseisikoatferd menes risikofylt seksuell atferd, fysisk inaktivitet, bære våpen, komme i slåsskamper og ikke bruke sikkerhetsbelte. Gruppen besto av 240 ungdommer som brått hadde mistet foreldre av ulike grunner. Over tid viste disse ungdommene (fulgt i tre år) høyere nivåer av slik risikoatferd enn en kontrollgruppe. Forfatterne diskuterer ulike grunner til funnene.

Hamdan, S., Mazariegos, D., Melhem, N. M., Porta, G., Payne, M. W., & Brent, D. A. (2012). Effect of parental bereavement on health risk behaviors in youth. A 3-year follow-up. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 216–223.

Dødelighet etter et søskens død

Rostila og medarbeidere fortsetter sitt gode arbeid med å dokumentere økt dødelighet (dvs. økt risiko for tidlig død) blant grupper av etterlatte. Nå har de sett på voksne søsken og finner at dødelighetsrisikoen er nesten doblet i forhold til kontrollgruppen for unge søsken (18-29 år), noe høyere for kvinner enn menn. Økningen er til stede både etter naturlige og unaturlige dødsfall, men er høyest etter unaturlige dødsfall (selvmord, ulykker og andre ytre årsaker). Økningen forsterkes over tid og er altså ikke bare til stede i den første perioden etter et dødsfall. Fordi søskens dødsfall vanligvis antas å være mindre belastende enn dødsfallet til andre familiemedlemmer kan sosiale støttesystem være mindre beredte til å respondere på søskens behov. Forskerne konkluderer med at helsevesenet må se bredere på helseeffektene av dødsfall i familien og at det er viktig å følge familier over tid, også med støtte til søsken.

Rostila, M., Saarela, J., & Kawachi, I. (2012). The Forgotten Griever: A Nationwide Follow-up Study of Mortality Subsequent to the Death of a Sibling. *American Journal of Epidemiology*. doi:10.1093/aje/kws163

Dødelighet etter et barns død

De alvorlige helsekonsekvensene av et barns død understrekes i en ny studie av Espinosa og Evans (2012) hvor de finner økt tidlig dødelighet blant mødre etter egne barns død. Faktisk er det såkalte hazard ratio estimate (HR) 2.33 som tilsier at mødres dødelighet stiger 133% etter et barns død. Dette er høyere enn i den danske studien av Li og medarbeidere som vi tidligere har omtalt i nyhetsbrevet. Der var HR 1.4.

Espinosa, J., & Evans, W. N. (2012). Maternal bereavement: The heightened mortality of mothers after the death of a child. *Economics & Human Biology*, (0). doi:10.1016/j.ehb.2012.06.002

TEMA: SORG – ET ÅR ETTER 22.7¹

Av Atle Dyregrov, dr. philos og Kari Dyregrov, dr. philos

Gjennom terrorhandlingene i fjor fikk flere hundre mennesker brått drept en datter eller sønn, en bror eller søster, eller et barnebarn. Siden har de levd i en unntakstilstand hvor hver eneste dag har vært fylt med bilder, historier og oppslag i alle medier. I 10 uker har de levd i en beleiringstilstand mens rettsaken har pågått. Foran dem ligger domsavsigelse, med mulig ankesak, og rapport fra 22. juli kommisjonen. De etterlatte har fått sin sorg definert eller bestemt av samfunnet rundt seg. Når all viraken rundt terrorhandlingene gradvis dempes, kan de kanskje få lov til å nærme seg tapet i eget tempo. Vi har ingen tidligere erfaring med hva en slik situasjon gjør med sorg. Men etter "vanlige" dødsfall vet vi at etterlatte vanligvis opplever at omgivelsenes interesse dempes relativt raskt og mange kjenner seg da sviktet av venner og familie. Kanskje kan samfunnets store oppmerksomhet om hva som har skjedd med dem ha positive innslag, og ikke bare innebære større slitasje? Vil styrken i det som skjedde den 22. juli i fjor kan medføre at omgivelsenes empati og støtte opprettholdes?

Mulighetene er imidlertid også tilstede for at sorgen kompliseres. Ekstrabelastningene ved rettsak og medieoppstyr kommer på toppen av den tunge situasjonen som vanligvis oppleves ved plutselige dødsfall. For mange er det først når saken er over at de helt kan slippe til savn, tristhet og lengsel. Samtidig kan den store energimobiliseringen som har vært nødvendig for å møte medieoppslag og rettsak erstattes av tretthet og utmattelse når skuldrene kan senkes. Mord, selvmord, ulykker og andre plutselige dødsfall medfører betydelige helseproblemer for mange etterlatte. Foreldre som mister barn dør tidligere enn andre, de er i større risiko for å gå fra hverandre, og både unge og voksne etterlatte kan utvikle alvorlige psykiske og fysiske helseplager. Tidligere har vi gjennomført studier ved Senter for Krisepsykologi som viser at rundt halvparten av alle foreldre sliter så mye at de har behov for faglig hjelp 1 ½ år etter plutselige dødsfall. Sorgens konsekvenser er så alvorlige at det kan kalles et folkehelseproblem. Heldigvis ser det ut til at våre helsemyndigheter har en økende forståelse for dette.

Leve med sorgen

Bare de som selv har mistet plutselig kan skjønne hvordan det er for de mange som mistet sine 22. juli i fjor. Men de kan ikke helt forstå. Traumekomponenten i sorg er større etter 22. juli enn etter nesten alle andre dødsfall vi kjenner til. Bestialiteten i det som skjedde er så stor at det gir grunnlag for sterke fantasier og svært mange tanker om smerte, frykt og lidelse hos de som ble drept. Fantasiene understøttes av medias massive formidling av detaljer om det som skjedde. Rettsreferat gjengitt i media kan gjøre at etterlatte som selv har forsøkt å skjerme seg opplever at naboer og venner vet mer enn dem selv, eller de har gått inn i mer enn de egentlig ønsket for å unngå at naboen visste mer enn de selv om sitt eget barn. Når sorgen skal leves med/bearbeides, skjer det derfor mot et bakteppe av traumer som vanskeliggjør sorgprosessen. I motsetning til det mange tror, varer sorg over lang, lang tid. Et år i sorg er kort tid. Har en mistet et barn vil deler av sorgen vare livet ut - selv om tiden er en venn.

«Det som hendte er det viktigste som har hendt i vår familie, men det vanskeligste å snakke om». Et dødsfall skjer ikke i vakuum. Barn og foreldre kan oppleve sorgen forskjellig og over tid kan familiemedlemmer være i takt og utakt. Svært ofte beskytter barn foreldre, og vice versa, ved å undertrykke eller skjule sin egen sorg for ikke å legge byrde til last. Foreldre kan være overopptatt av den døde og få redusert sin foreldrekapasitet. Det er derfor vanskelig, men også viktig, å skape en felles plattform for samspill og kommunikasjon i familien.

Helsevesenet har tidligere i liten grad hatt et familieperspektiv på sorg etter dødsfall. Etter 22. juli arrangerer Helsedirektoratet tre (mulig fire) familiesamlinger for alle nære etterlatte etter 22.07. Den tredje skjer i tilknytning til årsdagen. Samlingene har vært svært positivt mottatt av etterlatte. Vi håper at familieperspektivet kan bygges bedre inn i tilbudet til alle som i fremtiden opplever plutselige, dramatiske dødsfall.

¹Denne kronikken har vært trykket i Aftenposten den 13. juli, 2012.

Passering av årsdagen

Årsdagen er spesiell. Mange opplever at alt som skjedde for et år tilbake passerer i revy, før og under, passering av årsdagen. Når årsdagen passerer, er alle merkedager og høytider passert for første gang uten den døde. Dette er en dag hvor rituelle handlinger bygger bro mellom følelser og tanker, en dag der vi anerkjenner den dodes betydning i våre liv. Gjennom rituelle markeringer kan etterlatte gi uttrykk for dype, viktige følelser uten å bruke ord. Når så mange unge menneskers død skal markeres av så mange etterlatte er det selvfølgelig svært forskjellige behov. Noen vil ønske å være der dødsfallet skjedde, andre der han/hun ligger begravet, mens for atter andre er det fellesskapet med andre som er det viktige, ikke et spesifikt sted. Derfor ser vi at det både innad i den enkelte familie eller i storsamfunnet kan være uenighet om hvordan ritualer skal tilrettelegges. Det er selvfølgelig viktig at ulike hensyn ivaretas.

Etter årsdagen skal etterlatte begynne på et år der tapet kanskje blir enda mer virkelig. Noen vil i større grad returnere til et «vanlig» liv, mens andre vil streve så mye at de trenger profesjonell hjelp til å håndtere en komplisert sorg. Forhåpentligvis vil de fortsatt kunne møte forståelse og få støtte fra omgivelser som forstår at sorg tar tid. Dette er den aller viktigste hjelpen de etterlatte kan få.

NYE PUBLIKASJONER - SORG

- Boelen, P. A. (2012). A prospective examination of the association between the centrality of a loss and post-loss psychopathology. *Journal of Affective Disorders*, 137, 117-24.
- Bonanno, G. A. (2012). Uses and abuses of the resilience construct: Loss, trauma, and health-related adversities. *Social Science & Medicine*, 74, 753-756.
- Breeze, A. C. G., Statham, H., Hackett, G. A., Jessop, F. A., & Lees, C. C. (2012). Perinatal postmortems: What is important to parents and how do they decide? *Birth*, 39, (1), 57-64.
- Cacciatore, J., & Flint, M. (2012). Attend: Toward a mindfulness-based bereavement care model. *Death Studies*, 36, (1), 61-82.
- Cluver, L. D., Orkin, M., Gardner, F., & Byes-, M. E. (2012). Persisting mental health problems among AIDS-orphaned children in South Africa. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 53, (4), 363-370.
- Davis, C. G., Harasychuk, C., & Wohl, M. J. A. (2012). Finding meaning in a traumatic loss: A families approach. *Journal of Traumatic Stress*, 25, 142-149.
- Espinosa, J., & Evans, W. N. (2012). Maternal bereavement: The heightened mortality of mothers after the death of a child. *Economics & Human Biology*, (0). doi:10.1016/j.ehb.2012.06.002.
- Friedman, R. A. (2012). Grief, depression, and the DSM-5. *The New England Journal of Medicine*, 366, 20, 1855-1857.
- Gerhardt, C. A., Fairclough, D. L., Grossenbacher, J. C., Barrera, M., Gilmer, M. J., Foster, T. L., et al. (2012). Peer relationships of bereaved siblings and comparison classmates after a child's death from cancer. *Journal of Pediatric Psychology*, 37, (2), 209-219.
- Hagan, M. J., Tein, J. Y., Sandler, I. N., Wolchik, S. A., Ayers, T. S., & Luecken, L. J. (2012). Strengthening effective parenting practices over the long term: Effects of a preventive intervention for parentally bereaved families. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 41, (2), 177-188.
- Hamdan, S., Mazariegos, D., Melhem, N. M., Porta, G., Payne, M. W., & Brent, D. A. (2012). Effect of parental bereavement on health risk behaviors in youth. A 3-year follow-up. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 216-223.
- Hunt, S., & Greeff, A. P. (2012). Parental bereavement: A panoramic view. *Omega*, 64 (1), 41-63.

- Kristensen, P., Heir, T., Herlofsen, P. H., Langsrud, Ø., & Weisæth, L. (2012). Parental mental health after the accidental death of a son during military service. 23-year follow-up study. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 200, (1), 63–68.
- Kristensen, P., Tønnesen, A., Weisæth, L., & Heir, T. (2012). Visiting the site of death: Experience of the bereaved after the 2004 Southeast Asian tsunami. *Death Studies*, 36, (5), 462–476.
- Kristensen, P., Weisæth, L., & Heir, T. (2012). Bereavement and mental health after sudden and violent losses: A review. *Psychiatry*, 75, (1), 76–97.
- Mancini, A. D., Griffin, P., & Bonanno, G. A. (2012). Recent trends in the treatment of prolonged grief. *Current Opinion Psychiatry*, 25, (1), 46–51.
- Moe, D., & Øvstedal, L. (2012). Leger tiden alle sår? Intervju med pårørende som har mistet ungdom i trafikken "vi er alle trafikkskadde, ikke bare den som er rammet av ulykken". Rapport. *Sintef Teknologi og samfunn*, 1–88.
- Mogensen, J. R. (2012). Sorg er noget andet end depression, en mulig ny diagnose. *Månedsskrift for almen praksis*, 90, 293–300.
- Morina, N., & Emmelkamp, P. M. G. (2012). Mental health outcomes of widowed and married mothers after war. *The British Journal of Psychiatry*, 200, 158–159.
- Mostofsky, E., Maclure, M., Sherwood, J. B., Tofler, G. H., Muller, J. E. & Mittleman, M. A. (2012). Risk of acute myocardial infarction after death of a significant person in one's life: The determinants of MI onset study. *American Heart Association Journals*, 1–18.
- Pilling, J., Thege, B. K., Demetrovics, Z., & Kopp, M. S. (2012). Alcohol use in the first three years of bereavement: a national representative survey. *Substance Abuse Treatment, Prevention, and Policy*, 7, (3), 1–14.
- Rostila, M., Saarela, J., & Kawachi, I. (2012). The Forgotten Griever: A Nationwide Follow-up Study of Mortality Subsequent to the Death of a Sibling. *American Journal of Epidemiology*. July 19. doi:10.1093/aje/kws163
- Tuck, I., Baliko, B., Schubert, C. M., & Anderson, L. (2012). A pilot study of a weekend retreat intervention for family survivors of homicide. *Western Journal of Nursing Research*, 1–29, doi: 10.1177/0193945912443011
- Zisook, S., Corruble, E., Duan, N., Iglewicz, A., Karam, E. G., Lanouette, N., Lebowitz, B., Pies, R., Reynolds, C., Seay, K., Shear, K., Simon, N., & Young, I.T. (2012). The bereavement exclusion and DSM-5. *Depression and Anxiety*, 1–19.
- Zisook, S., Pies, R., & Corruble, E. (2012). When is grief a disease? *The Lancet*, 379, 1590.

PUBLIKASJONER FRA MEDARBEIDERE VED SORGSENTERET 2010-2012

- De Leo, D., Cimitan, A., Dyregrov, K., Grad, O., & Andriessen, K. (2011). *Lutto traumatico: L'aiuto ai sopravvissuti. Aspetti teorici e interventi assistenziali*. Rome: Alpes.
- Dieserud, G., Dyregrov, K., & Rasmussen, M. (2011). Etter selvmordet. Veileder om tiltak for etterlatte ved selvmord. *Helse direktoratet*.
- Dyregrov, A. (2010). *Barn og traumer*. 2. utgave. Bergen: Fagbokforlaget.
- Dyregrov, A. (2010). *Hva skjer når vi dør? Å snakke med barn om døden*. Oslo: Gyldendal.
- Dyregrov, A. (2010). *Å ta avskjed. Ritualer som hjelper barn gjennom sorg*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Dyregrov, A. (2010). *Supporting Traumatized Children and Teenagers*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Dyregrov, A. (2011). Komplisert sorg hos barn. *Impuls*, 64, 14–25.
- Dyregrov, A. (2011). Hvordan formidle beskjed om et plutselig dødsfall? *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 48, 426–428.
- Dyregrov, A. (2011). Akutt kriseintervensjon. *Månedsskrift for almen praksis*, 89, 783–792.
- Dyregrov, A. (2011). Når sjelen skjelver – mentale virkninger av jordskjelv og Tsunami Paidos. *Tidsskrift for den Norske barnelegeforening*, 29(2), 72–73.
- Dyregrov, A. (2011). Hjelperne tok utfordringen. *Ambulanseforum*, nr. 4. <http://www.ambulanseforum.no/?p=18866>
- Dyregrov, A., & Dyregrov, K. (2011). Positiv vekst etter livskriser – implikasjoner for praksis. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 48, 873–877.
- Dyregrov, A., & Dyregrov, K. (2012). Complicated grief in children. In M. Stroebe, H. Schut, J. van den Bout & P. Boelen (Eds.), *Complicated Grief: Scientific Foundations for Health Care Professionals*. Oxford: Routledge.

- Dyregrov, A., & Gjestad, R. (2011). Sexuality following the loss of a child. *Death Studies, 35*, 289–315.
- Dyregrov, A., & Gjestad, R. (2012). Impact of a child's death on parents' sexual activity. *Bereavement Care, 31*, 18–24.
- Dyregrov, A., Johnsen, I., & Dyregrov, K. (in press). *Hvordan lede sorggrupper. En håndbok for sorggruppeveiledere*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Dyregrov, A., & Regel, S. (2012). Early interventions following exposure to traumatic events– implications for practice from recent research. *Journal of Loss and Trauma, 17*, 271–291.
- Dyregrov, A., Straume, M., Bugge, R. G., Dyregrov, K., Heltne, U., & Hordvik, E. (2012). Psykososialt katastrofearbeid etter 22. Juli. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening, 49*, 666–669.
- Dyregrov, A., & Yule, W. (2011). Developing and Using Manuals Following Disasters in Various Countries: Experiences with National Governments, International Donors and Professionals. *European Journal of Psychotraumatology, Supplement 1*. DOI: 10.3402/ejpt.v2i0.7232
- Dyregrov, A., Yule, W., Straume, M., & Kraus, F. (2011). *Children and grief. Teaching Life Skills – A Children and War Foundation Manual*. Children and War Foundation.
- Dyregrov, K. (2010). International perspectives on suicide bereavement: Suicide survivors and postvention in Norway, pp. 467-475. In J. R. Jordan & J. L. McIntosh (Eds.), *Understanding the Consequences and Caring for the Survivors*. New York: Routledge, Taylor & Frances Group.
- Dyregrov, K. (2011). What do we know about needs for help after suicide in different parts of the world? - A phenomenological perspective. *Crisis, 32*, 310–318.
- Dyregrov, K. (2011). The Important Role of the School Following Suicide. *European Journal of Psychotraumatology Supplement 1*. DOI: 10.3402/ejpt.v2i0.7234
- Dyregrov, K. (2011). The Value of Research Participation for Suicide Bereaved. *European Journal of Psychotraumatology Supplement 1*. DOI: 10.3402/ejpt.v2i0.7234
- Dyregrov, K. (2012). Når foreldre har alvorlig kreftsykdom – eller dør av den. I: B. S. Haugland, B. Ytterhus, & K. Dyregrov (Red.), *Barn som pårørende* (s. 44-65). Oslo: Abstrakt Forlag.
- Dyregrov, K., Dieserud, G., Rasmussen, M., Straiton, M., Hjelmeland, H., Knizek, B., & Leenaars, A. (2011). Meaning making through psychological autopsy interviews. The value of participating in qualitative research for those bereaved by suicide. *Death Studies, 35*, 685–710.
- Dyregrov, K., Dieserud, G., Straiton, M., Rasmussen, M., Hjelmeland, H., Knizek, B., & Leenaars, A. (2010-2011). Motivation for research participation among suicide bereaved. *OMEGA – Journal of Death and Dying, 62*, 149–168.
- Dyregrov, K., & Dyregrov, A. (2011). *Barn og unge som pårørende ved kreft. Hvordan kan barns situasjon og foreldres omsorgskapasitet styrkes i et rehabiliteringsperspektiv?* Rapport. Senter for Krisepsykologi. Bergen.
- Dyregrov, K., Plyhn, E., & Dieserud, G. (2010). *Etterlatte ved selvmord. Veien videre*. Oslo: Abstrakt Forlag.
- Dyregrov, K., Plyhn, E., & Dieserud, G. (2011). *After the Suicide: Helping the Bereaved to Find a Path to Recovery*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Haugland, B. M. S., Ytterhus, B., & Dyregrov, K. (Red.) (2012). *Barn som pårørende*. Oslo: Abstrakt Forlag.
- Heltne, U. (2012). Barn som pårørende ved nevrologisk sykdom og skade hos foreldre. I: B. S. Haugland, B. Ytterhus, & K. Dyregrov (Red.)(s. 66-81), *Barn som pårørende*. Oslo: Abstrakt Forlag.
- Heltne, U., & Braarud, H. C. (2011) Clinical and Ethical Challenges in Treatment Research Involving Children Traumatized by Exposure to Violence in their Families. *European Journal of Psychotraumatology Supplement 1*. 2011. DOI: 10.3402/ejpt.v2i0.7234.
- Heltne, U., & Steinsvåg, P. Ø. (Red.). (2011). *Barn som lever med vold i familien*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hjelmeland, H., Dieserud, G., Dyregrov, K., & Knizek, B. L. (2010). Er det farlig å snakke med folk om selvmord? *Tidsskrift for Norsk Legeforening, 130*, 1018–19.
- Hjelmeland, H., Dieserud, G., Dyregrov, K., Knizek, B. L., & Leenaars, A. (2012). Psychological autopsy studies as diagnostic tools: Are they methodologically flawed? *Death Studies, 36*, 605–626.
- Idsoe, T., Dyregrov, A., & Cosmovici, E. M. (2012). Bullying and PTSD Symptoms: A Nationally Representative Study of Norwegian Adolescents. *Journal of Abnormal Child Psychology*, Mar 6. [Epub ahead of print]. DOI 10.1007/s10802-012-9620-0.
- Johnsen, I., Dyregrov, K., & Dyregrov, A. (2011). Omfang og organisering av sorggrupper i Norge. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening, 48*, 1178–1183.
- Johnsen, I., Dyregrov, K., & Dyregrov, A. (2012). Participants with prolonged grief – how do they benefit from grief group participation? *OMEGA: Journal of Death and Dying, 65(2)* 87–105.

- Kalantari, M., Yule, W., Dyregrov, A., Neshatdoost, H., & Ahmadi, S. J. (2012). Efficacy of Writing for Recovery on Traumatic Grief Symptoms of Afghan Refugee Bereaved Adolescents. *OMEGA — Journal of Death and Dying*, *65*(2), 139–150.
- Kolltveit, S., Lange-Nielsen, I. I., Thabet, A. A. M., Backer Johnsen, T. C. Dyregrov, A., Pallesen, S., & Laberg, J. C. (2012). Risk factors of PTSD, anxiety and depression among adolescents in Gaza. *Journal of Traumatic Stress*, *25*, 164–170
- Lange-Nielsen, I. I., Kolltveit, S., Thabet, A. A. M., Dyregrov, A., Pallesen, S., Backer Johnsen, T., & Laberg, J. C. (2012). Short-Term Effects of a Writing Intervention among Adolescents in Gaza, *Journal of Loss and Trauma*, *17*, 403–422. DOI: 10.1080/15325024.2011.650128.
- Rasmussen, M. L., Dyregrov, K., Haavind, H., Leenaars, A., & Dieserud, G. (accepted). The role of self-esteem in non-clinical suicides among young males. *OMEGA – Journal of Death and Dying*.
- Regel, S., & Dyregrov, A. (2012). Commonalities and new directions in post trauma support interventions: From pathology to the promotion of post traumatic growth. In: R. Hughes, A. Kinder, & C. Cooper C (Eds.). *International Handbook of Workplace Trauma Support* (pp. 48–67). London: Wiley-Blackwell.
- Rolvsnæs, E., & Idsøe, T. (2011). School-based intervention programs for PTSD symptoms: A review and meta-analysis. *Journal of Traumatic Stress*, *24*, 155–165.
- Zhang, N., Zhang, Y., Wu, K., Zhu, Z., & Dyregrov, A. (2011). Factor Structure of the Children's Revised Impact of Event Scale among Children and Adolescents Survived the 2008 Sichuan Earthquake in China. *Scandinavian Journal of Psychology*, *52*, 236–241.

KONFERANSER OG KURS 2012

Sorgkonferanse
September 3-4, 2012.
Bergen, Norge.

Karolinska institutet v/ Institutionen för onkologi/patologi og SfK arrangerer felles konferanse om hvordan en sikrer god oppfølging av etterlatte.

Målgruppe: Personell som møter pårørende og etterlatte på sykehus eller etter at et dødsfall har funnet sted.
Se: www.krisepsyk.no for mer informasjon.

Senter for Krisepsykologi
Fortunen 7
N-5013 Bergen
Tel.: +47 55 59 61 80

www.krisepsyk.no

